

Täysistunto

Torstai 15.9.2022 klo 16.00—19.50

6. Lupa elää – Suomessa pitkään asuneille turvapaikanhakijoille myönnettävä oleskeluluvat

Kansalaisaloite KAA 6/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan. — Menään keskusteluun. Edustaja Rantanen.

Lähetekeskusteluun varattiin enintään yksi tunti. Asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.26 **Mari Rantanen ps:** Arvoisa puhemies! Kuten aina kansalaisaloitteiden kohdalla, kiitän tässäkin yhteydessä kansalaisaloitteen tekijöitä tästä aloitteesta, jonka he ovat nähneet hyvin tärkeäksi.

Eduskunta ja hallintovaliokunta ovat käsitelleet aivan vastikään tätä kertalaillistamis-asiaa siinä yhteydessä, kun yhdenvertaisuusvaltuutettu antoi oman kertomuksensa, jossa hän esitti tätä yhtenä ratkaisuvaihtoehtona laittomasti maassa olevien tilanteeseen. Tuossa yhteydessä eduskunnassa on tätä asiaa hallintovaliokunnassa käsitelty ja tultu siihen lopputulemaan, että kertalaillistamista ei tule edistää, ja se on katsottu epäasialliseksi tavaksi pyrkiä pääsemään eroon siitä, että ihmiset jäisivät Suomeen laittomasti.

Tässä yhteydessä pysyn edelleen tällä kannalla, johon hallintovaliokunta päätyi, tokikin hiukan eriävine mielipiteineen vihreiden ja vasemmiston osalta. En näe, että tätä asiaa olisi syytä edistää myöskään tämän kansalaisaloitteen pohjalta. Ihmisillä on lupa elää, kuten tässä kansalaisaloitteessa todetaan, mutta välttämättä kaikilla ei ole lupaa elää Suomessa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kivelä.

18.27 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Ensimmäiseksi myös minä haluan kiittää tämän kansalaisaloitteen tekijöitä ja kaikkia allekirjoittajia. Kiitos, että välitätte.

Tässä kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että niille henkilöille, jotka ovat hakeneet Suomesta turvapaikkaa ennen vuotta 2017 eivätkä ole saaneet jatkuvaa oleskelulupaa, tulisi myöntää nelivuotinen jatkuva oleskelulupa.

No mikä sitten on tämänhetkinen tilanne? Nyt tilanne, voidaan sanoa, on kehittynyt humanitäärisesti kriisiksi. Arvioiden mukaan vähintään 5 000 ennen vuotta 2017 turvapaikkaa hakenutta ihmistä elää edelleen epävarmuudessa jatkonsa suhteen. Tämä tietenkin al-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

tistaa nämä ihmiset hyväksikäytölle, ja tämä tietenkin aiheuttaa vakavaa henkistä ja psyykkistä haittaa. Tämä ei yksinkertaisesti ole inhimillistä. Eikä tämä myöskään ole järkevää: samaan aikaan pysähdyksissä oleva tilanne aiheuttaa myös yhteiskunnalle kustannuksia pitkittyneiden turvapaikkaprosessien takia, ja samaan aikaan tämä myös esimerkiksi lisää harmaata taloutta. Eli on ihan oikein sanoa, että tämä ei ole kenenkään etu.

No, tämän kansalaisaloitteen kohderyhmä on rajattu, eikä se siis koske kaikkia turvapaikanhakijoita, mutta kyseessä on kuitenkin suomalaisessa yhteiskunnassa hyvin epätyypillisessä tilanteessa oleva ja suhteellisen suuri määrä ihmisiä, jotka ovat odottaneet oleskelulupaa jo vuosia. Heidän tilanteensa tulee nyt ratkaista pikimmiten, ja heidän tilanteensa tulee ratkaista inhimillisellä tavalla.

Samaan aikaan sitten sosiaalisen median joissain kulmissa vaaditaan muun muassa tässä kansalaisaloitteessa kuvattujen ihmisten palaamista tai jopa pakkopalauttamista lähtömaihinsa. Itse haluan tähän muistuttaa, että monien tässä kansalaisaloitteessa kuvatussa välitilassa olevien ihmisten palauttaminen lähtömaihinsa ei olisi mahdollista edes pakkokeinoin, sillä pitkittyneet prosessit ovat yhä kesken. On myös täysin ymmärrettävää, että mahdollisesti hengenvaarassa lähtömaassaan olevat ihmiset ja täällä Suomessa näiden vuosien aikana ihmissuhteita, kulttuurisia suhteita ja siteitä luoneet henkilöt eivät myöskään tietenkään voi palata vapaaehtoisesti.

No, arvoisa puhemies, tämä on kriisi yksilöille, mutta lopulta tässä on kyse myös suuremmasta rakenteellisesta ongelmasta. Tilanne, jossa meillä on Suomessa tuhansia paperittomia ihmisiä, on epäonnistuneen ja epäinhimillisen turvapaikkapolitiikan tulos. Vuosina 2015–2017, jolloin iso osa tämän kansalaisaloitteen kohderyhmästä on tullut Suomeen, oli turvapaikkaprosesseissa järkyttäviä ongelmia. Joitain mainitakseni: hakemusten käsittely oli ruuhkautunut, turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa heikennettiin muun muassa kaventamalla oikeusapua ja lyhentämällä valitusaikoja, tulkkauspalveluissa esiintyi vakavia ja jatkuvia puutteita, ja valitusprosessien läpivieminen oli toisinaan jopa mahdotonta. Näitä samoja haasteita tietenkin esiintyy myös edelleen, mutta tuolloin nämä ongelmat olivat poikkeuksellisen vakavia. Suuressa kuvassa paperittomuuteen onkin puututtava korjaamalla nämä oleskelulupamenettelyn ongelmat. Lisäksi pitkään maassa olleille on tarjottava mahdollisuus oleskelun laillistamiseen, ja on varmistuttava siitä, että kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden työntekijöiden palautuksia ei panna täytäntöön kesken työluppoprosessin.

Arvoisa puhemies! Inhimillisen turvapaikkapolitiikan keskiössä ovat kansainväliset sopimukset, viranomaisten yhteistyö sekä nopeat ja turvapaikanhakijan oikeusturvaa kunnioittavat turvapaikkaprosessit. Kansalaisaloitteen nimi ”Lupa elää” kuvaa minun mielestäni erinomaisesti tämän kansalaisaloitteen tavoitetta, joka on hyvin yksinkertainen ja helposti ymmärrettävä. Välitilassa olevan ihmisen joutuessa palaamaan lähtömaahansa voi hänen elämänsä olla vaarassa, mutta Suomeen jäädessään hänellä ei ole näissä nykyisissä olosuhteissa aitoa mahdollisuutta elää ihmisarvoista elämää. Annetaan siis näille ihmisille mahdollisuus päästä eteenpäin tästä pysähtyneestä tilanteesta ja lupa elää elämäänsä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Honkasalo.

18.33 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Olen äärimmäisen iloinen, että tämä kansalaisaloite saavutti lopulta vaadittavan määrän allekirjoituksia ja saapui eduskuntaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

Haluan omasta puolestani kiittää niitä lukuisia kansalaisaktivisteja, jotka kuukausien ajan tekivät töitä tämän kansalaisaloitteen eteen. [Mika Niikon välihuuto] Heidän joukossaan oli monia, joita paperittomuus koskee konkreettisesti, mutta myös monia sellaisia, jotka ovat vuosien ajan pistäneet koko elämänsä peliin, jotta turvapaikanhakijoiden oikeudet toteutuisivat tässä yhteiskunnassa. Se on vaatinut monelta aktivistilta ihan äärimmäistä tarmoa ja venymistä.

Kaikki nämä ihmiset ovat käytännössä hoitaneet sen tehtävän, joka olisi kuulunut oikeusvaltio Suomelle. [Mai Kivelä: Juuri näin!] Tämä tilanne on myös ollut epäoikeudenmukainen yksittäisiä turvapaikanhakijoita kohtaan, sillä kaikilla ei ole ollut tukena ja turvana vapaaehtoisia auttajia.

Meillä on tässä yhteiskunnassa muutamia ihmisryhmiä, joista on lupa puhua äärimmäisen leimaavalla tavalla. Tässäkin salissa kuulee harva se kerta, kun puolueet oikein kilpailevat keskenään, kenellä on tiukin suhtautuminen turvapaikanhakijoihin ja mikä puolue vetää tiukinta linjaa turvapaikkapolitiikassa. Samaan aikaan koko maahanmuuttopolitiikkaa käsitellään usein vain turvapaikanhakijoiden kautta, vaikka he muodostavat kaikista Suomeen tulleista vain pienen osan. Edelleenkin maailmasta turvaa haetaan pääasiassa muualta kuin Euroopasta, kun konfliktialueiden naapurimaat vastaanottavat suurimman osan maailman pakolaisista.

Arvoisa puhemies! Venäjän hyökkäyssodan myötä olemme nähneet sen, että jos halua on, koko Eurooppa pystyy tehokkaasti auttamaan ja ottamaan vastaan hätää kärsiviä. Euroopan maat ovat tehneet sen, mitä jokaisen pakolaisen kohdalla tulisi tehdä. Samanaikaisesti tilanne on tuonut selkeästi esille sen, miten eri tavoin Euroopan maissa suhtaudutaan nyt vuonna 2022 turvapaikanhakijoiden määrän kasvuun verrattuna vuoden 2015 tilanteeseen.

Meillä ei voi olla niin, että meillä on kaksoisstandardit ihmisten tausta- ja lähtömaan suhteen ja että nämä tekijät määrittelevät auttamishalua tai sen nopeutta. Ero on valtava, ja sitä eroa selittää rasismi.

Olen surullisena pohtinut, miltä on mahtanut tuntua esimerkiksi niistä afganistanilaisista, jotka ovat vuosikaudet odottaneet oleskelulupaa Suomessa. Miltä heistä on tuntunut seurata sitä vieraanvaraisuutta, jolla ukrainalaiset otettiin vastaan? Miksi heitä ei oltu valmiita auttamaan samalla lämmöllä tai innolla? Solidarisuus ei ole solidaarisuutta, jos se on valikoivaa ja selektiivistä.

Arvoisa puhemies! Ennen eduskuntaan nousua toimin 15 vuotta nuorisotutkijana. Viimeisin tutkimushankkeeni käsitteli yksin Suomeen ilman huoltajaa tulleita alaikäisiä. Jo tässä tutkimuksessa yhdeksi nuoren mielenterveysongelmia lisääväksi tekijäksi nousivat pitkät oleskelulupaprosessit, epävarmuus omasta tulevaisuudesta ja huoli omista perheenjäsenistä. Nämä nuoret pyrkivät olemaan kaikin tavoin kuuliaisina suomalaisen yhteiskunnan jäseniä, mutta mitä tahansa he tekevät, suomalainen yhteiskunta, sen asenneilmapiiri ja byrokraattinen maahanmuuttojärjestelmä viestittävät heille, etteivät he tähän yhteiskuntaan kuulu. Olen tutkimuksissani kuvannut, että ihmisten odotuttaminen ilman tietoa aikarajasta ja mahdollisesta päätöksestä on institutionaalista väkivaltaa. Se syö motivaatiota tulevaisuuden rakentamiselta, opiskelulta ja elämänhalulta.

Arvoisa puhemies! Meillä on käsiteltävänä kansalaisaloite, joka tarjoaa käsillä olevaan humanitääriseen kriisiin tehokkaan ja yksinkertaisen ratkaisun, johon on turvauduttu jo aiemmin useassa Euroopan maassa. Kansalaisaloite on järkevä ja ihmisarvoa kunnioittava

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

ehdottaessaan nelivuotisen jatkuvan oleskeluluvan myöntämistä turvapaikkaa Suomesta ennen 1.1.2017 hakeneille henkilöille, jotka eivät ole saaneet jatkuvaa oleskelulupaa.

Me emme yhteiskuntana hyödy siitä, että ihmisiä pidetään vuosikaudet löysässä hirressä ja oikeudettomassa tilanteessa. Ihmisille on annettava mahdollisuus rakentaa yhteiskuntaa ja omaa tulevaisuuttaan Suomessa. Toivon, että Lupa elää -kansalaisaloite saa syvällisen ja asianmukaisen eduskuntakäsittelyn ja että sen tavoitteet toteutettaisiin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Mäkynen, Jukka.

18.39 Jukka Mäkynen ps: Arvoisa herra puhemies! ”Lupa elää” kuulostaa tunteisiin vetoavalta. Kun luin tätä kansalaisaloitetta läpi ajatuksen kanssa, huomasin hyvin nopeasti, että tämä on taas sitä samaa maahanmuuton edistämistä, mitä olemme syysistuntokauden alusta saakka kuulleet, nyt vain hienolla ja raflaavalla otsikolla. Meillä on Suomessa olemassa Suomen laki, jonka mukaan laittomasti maassa olevan täytyy poistua maasta. Tämä nyt vaan ei näytä menevän joidenkin tajuntaan.

Kun Suomessa päätettiin antaa mahdollisuus kielteisen päätöksen saaneille aloittaa uudelleen hakuprosessi, niin tällainen ongelma on meille nyt syntynyt. Eli käytännössä me itse olemme aiheuttaneet tämän ongelman, josta nyt täällä salissa keskustelemme. Ongelmasta pääsee helposti eroon, kun noudattaa lakia ja laittomasti maassa oleva poistuu tai poistetaan maasta. Laki on kylmä, mutta ilman pelisääntöjä Suomessa olisi villin lännen meininki. Näitä sääntöjä halutaan nyt väen vängällä romuttaa, ja vain siksi, että saadaan omat ideologiset tavoitteet maaliin.

Tämä nimenomainen kansalaisaloite on jätetty eduskunnalle muutama kuukausi sitten juuri ennen eduskunnan kesätaukoa. Huomasin, että useita tärkeitä aikaisemminkin, jopa viime vuonna, jätettyjä kansalais- ja lakialoitteita, jotka koskevat suomalaisten hätää, turvallisuutta tai elinkustannusten nousua, makaa jossakin pölyttymässä.

Arvoisa herra puhemies! Juuri eilen tässä salissa puhuttiin hienoja, suorastaan kauniita sanoja tasa-arvosta, ja nyt joudun miettimään, että ilmeisesti käytännössä toteutus onkin ihan eri juttu. Jos ja kun suomalaisella on tällaisena aikana todellinen hätä, niin se ei näköjään kosketa niin paljon kuin laittomasti maassa olevan huoli tulevaisuudestaan. Tämä kesäkuussa jätetty kansalaisaloite pääsi siis kiireellisenä jonon kärkeen. Johtuuko se kenties raflaavasta, tunteisiin vetoavasta otsikosta vai siitä, että se ehditään varmasti käsitellä tämän hallituskauden aikana?

Nyt on vain oltava kylmä ja todettava, että kaikenlainen ylimääräinen humanitäärisen maahanmuuton edistäminen pitää lopettaa tai siirtää prioriteettina tärkeimpien asioiden taakse, koska meillä ei ole enää varaa tähän. Suomi on parasta aikaa energian, ruuan ja talouden osalta menossa kohti katastrofia, eli suomalaisilla on nyt hätä.

En kannata aloitetta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hopsu.

18.42 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Lämmin kiitos minultakin aloitteen tekijöille ja kaikille sitä tukeneille — teidän ääntänne tarvitaan. [Veronika Honkasalo: Todella!] Samalla pahoittelut, ettei tätä ratkaisua ole hallituksessa saatu vielä tehtyä ja maaliin, vaikka asiantuntijaselvitys ja ministeri Mikkonen ovat tätä esittäneet.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

Paperittomien tilanne Suomessa on osaltaan järjestelmämme aiheuttama. Edeltävät hallitukset ovat poistaneet käytöstä keinoja, joilla yksilöiden umpikujia on voitu ratkoa, kuten muukalaispassin myöntö tai humanitaarisen suojelun käyttö. Taustalla on myös epäonnistuneita lupaprosesseja, joissa emme ole kyenneet selvittämään yksilöiden lähtötilannetta tai turvaamaan riittävää oikeusapua. Tämä on edellisen hallituksen itse teettämän selvityksenkin mukaan näin. On kyettävä myöntämään, että me emme ole yhteiskuntana onnistuneet takaamaan asianmukaista turvapaikkaprosessia.

On paitsi järkevää myös inhimillistä ja oikein antaa Suomessa pitkään oleskelleille mahdollisuus aloittaa vihdoinkin elämänsä täällä ilman pelkoa ja epävarmuutta huomisesta. Kukaan ei halua olla paperiton. Yhteiskunnan reunalla eläminen on sietämättömän vaikeaa, raskasta ja turvatonta. Sairaudet, puutteellinen terveydenhuolto, kehnot asuinolosuhteet ja köyhyys ovat monen arkea. Tällainen yhteiskunnan laidalla elävä joukko on iso haaste ei vain yksilölle itselleen vaan yhteiskunnalle. On parempi integroida täällä asuvat, kitkeä harmaata taloutta, kitkeä ihmiskauppaa, parempi vaalia ja luoda yhtenäisyyttä Suomeen kuin lietsoa hajottavaa ”me ja muut” -ajattelua. Tämä ei ole keneltäkään pois, vaikka moni niin koettaa väittää.

Arvoisa puhemies! Irlannin hallitus on päätenyt mahdollistamaan tuhansien maassa pitempään oleskelleiden paperittomien laillistamisen. Maassa yli kolme vuotta oleskelleet lapsiperheet ja muut yli neljä vuotta paperittomana oleskelleet voivat tänä vuonna hakea oleskeluluvan ja sen saada sitä haettuaan. Mahdollisuutta tarjotaan myös yli kaksi vuotta turvapaikkaprosessissa olleille, koska ajan katsotaan venyneen kohtuuttomaksi. Meillä prosessien kestot ovat monen kohdalla olleet paljon tätä pidempiä. Kaikista pahiten toimimattomasta prosessista ovat kärsineet ennen vuotta 2017 tulleet, joihin tämä aloite kohdistuukin.

Vuonna 2015 Suomeen saapui pakolaiskriisin seurauksena turvapaikanhakijoita yhteensä 32 000 henkilöä. Sisäministeriön selvityksen mukaan Suomessa oleskelee arviolta vajaa 3 000 henkilöä, jotka ovat hakeneet turvapaikkaa vuosina 2015 tai 2016 tai sitä aiemmin ja jotka joko ovat edelleen turvapaikkajärjestelmässä tai joille on tehty lähiaikoina viimeisin lainvoimainen kielteinen päätös. Heistä joka kymmenes on lapsi, joka on maassa vanhempiensa kanssa. Venyneiden prosessien aikana moni on ehtinyt juurtua Suomeen, oppinut kielen, tehnyt työtä, perustanut perheen. Samaan aikaan Suomessa on merkittävä työvoimapula, joka olisi ratkaistava monin eri keinoin. Mitään järkeä ei ole suomea puhuvia, tänne kotiutuneita, täällä opiskelleita tai täällä työllistyneitä pyrkiä poistamaan maasta. On äärimmäisen ristiriitaista ja valheellista väittää, että nämä ihmiset eivät kelpaisi osaksi yhteiskuntaamme ja osaltaan ratkaisemaan työntekijäpulaamme. Osa vuonna 2015 Suomeen tulleiden turvapaikkaa hakeneiden ihmisten lapsista on Suomessa syntyneitä, esikoululaisia vailla statusta. Onko tämä jostakusta teistä oikein?

Meidän järjestelmämme on pettänyt monet turvapaikkaa hakeneet ja jättänyt heidät tyhjän päälle. Tämä nykytilanne altistaa heidät riistolle ja hyväksikäytölle. Epävarmuus on ratkaistava ja annettava lopulta lupa elää rauhassa ja suunnitella elämäänsä eteenpäin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Purra.

18.47 Riikka Purra ps: Arvoisa herra puhemies! Kyse ei ole paperittomista ihmisistä. Suomessa suurin osa näistä ihmisistä on kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita. Heillä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

todellakin on paperit, ja niissä sanotaan, että oikeutusta kansainväliseen suojeluun tai oleskelulupaan ei ole. He eivät ole paperittomia vaan maassa laittomasti oleskelevia.

Kansalaisaloitteessa sanotaan, että paperittomuuden lisääntyminen aiheuttaa merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle ja että jopa kuusi vuotta turvapaikkaa hakeneita ja paperittomuusuhan alla eläviä on Suomessa vähintään 5 000. Ratkaisu tähänkään valtavaan ongelmaan ei ole tehdä laittomasta laillista vaan edistää kaikin tavoin lakien noudattamista. Suomen ajama maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka sen sijaan aiheuttaa merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle, miljardeja joka vuosi. Suomen turvapaikkajärjestelmä kannustaa esimerkiksi hukkaamaan matkustusasiakirjat. Se ei voi olla oikein, eikä sen tarvitsi olla näin. Esimerkiksi Tanskassa papereiden hukkaaminen ja muut vilpilliset toimet vaikeuttavat henkilön turvapaikkakäsittelyä. Suomessa tämä hukkaaminen taas, uskoma tonta kyllä, helpottaa turvapaikanhakijan asemaa. [Veronika Honkasalo: Millä tavalla?] Ei ihme, että vuonna 2015 tulleista yli 80 prosentin kohdalla henkilöllisyyttä ei kyetty kirjamaan — siis 27 000 saapujan kohdalla. Vasemmiston narratiivi tietenkin on, että paperit olivat tippuneet kumivenematalla kovassa merenkäynnissä. Tosiasiassa ne olivat tainneet kuitenkin päätyä lentoaseman roskikseen.

Arvoisa puhemies! Kaksi eniten turvapaikkajärjestelmän uskottavuutta rapauttavaa tosiasiaa ovat 1) laittomasti maassa olevien tosiasiallinen tai käytännössä tapahtuva laillistaminen ja 2) tähän liittyen haluttomuus poistaa maasta kielteisen päätöksen saaneet. Vihervasemmiston hyödyntämä vahva emotionalismi vetoaa toki joihinkin, [Veronika Honkasalo: Voi hyvänen aika!] empatia ja kyynelsilmät. Nämä eivät kuitenkaan voi ohjata valtiollista maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa. Lisäksi luulisi, että kotimaisistakin väestöryhmistä, kuten vaikkapa vanhuksista, löytyisi sellaisia, joista olla riittävästi huolissaan ja suruissaan, ilman että tarvitsee kutsua koko maailmaa kylään.

Laittomasti maassa olevan ja laillisen oleskelun välisen eron hämärtäminen hallitukselta ja tämän kansalaisaloitteen pohjalta on väärä tie. Muistuttaisin myös, että hallintovaliokunta on aika vasta ollut sitä mieltä, että tällainen kertalaillistaminen ei käy. Tähän jätettiin eriyvä mielipide vasemmistosta ja vihreistä, mutta muut hallituspuolueet olivat tätä mieltä. [Veronika Honkasalo: Voi kyynel!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja al-Taee.

18.49 Hussein al-Taee sd: Arvoisa puhemies! Lupa elää -aloitteessa ei ole kyse koko maailmasta eikä koko maailman kansan laillistamisesta tai kutsumisesta Suomeen. Eikä ole mitään ristiriitaa myöskään hoitaa ja hoivata kaikkia suomalaisia vanhuksia ja kaikkia niitä, jotka Suomessa asuvat, jotka Suomen valtioon nojautuvat. Näin ollen tällainen puhe, mikä perussuomalaisten puheenjohtaja Riikka Purralta tuli, ei ollut oikeastaan kovin tarkkaa ja pyrki tavallaan itsekin emotionaalisesti vaikuttamaan suomalaisiin antaen sellaisen ymmärryksen, että tässä hoidetaan vain näiden ihmisten, hassun määrän ihmisiä, asioita ja jätetään ne 5,5 miljoonaa muuta suomalaista oman onnensa nojaan. Tämähän ei tietenkään pidä paikkaansa. [Veronika Honkasalo: Juuri näin!] Tässä on kyse todella muutamasta tuhannesta ihmisestä, ja haluaisin nyt omassa puheenvuorossani tavallaan mennä niihin teki-jöihin, jotka ovat johtaneet siihen, että niin moni ihminen on jäänyt ilman laillista oleskelulupaa Suomessa.

Kohtaan näitä erilaisia ihmisiä eri maista, kansallisuuksista — he puhuvat erilaisia kielä — Suomessa suhteellisen usein, ehkä kerran viikossa, ja kuuntelen tarkasti, mitkä ovat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

ne syyt, minkä vuoksi he eivät ole saaneet laillista asemaa Suomessa. Hyvin monia heistä — ja tähän koskee pääasiallisesti ennen vuotta 2017 tulleita — on koskenut tilanne, jossa esimerkiksi kielenkääntäjä tai tulkki, jolla ei ole muodollista pätevyyttä, on kääntänyt heidän keissinsä väärin. On tällaisia tilanteita erällä henkilöllä, joka on tällä hetkellä ilman laillista lupaa Suomessa. Hänen kaappaustilanteensa käännettiin tulkin toimesta pape-reissa tällaiseksi haastatteluksi. Kun hänet kaapattiin tällaiseen rakennusfirman parakkiin, jossa häntä pidettiin silmät, kädet sidottuina, niin se parakki käännettiin asuntovaunuksi. Tulkki sai kuulostamaan tämän koko asian tällaiselta retkeltä eikä varsinaisesti kaappauk-selta tai hengen uhalta. Tällaisia vastaavia keissejä on todella monia.

On myös sellaisia tapauksia, joissa suomalainen juristi, asianajaja, ei ole ollut tarpeeksi perehtynyt kansainväliseen lainsäädäntöön. Nythän suomalaiset juristit, jotka ovat käsitelleet maahanmuuttoon liittyviä asioita, ovat jo paremmin varustautuneita. Mutta silloin, kun ihmisiä oli yli 30 000 paikalla, tämä oli hyvin monelle yritykselle mahdollisuus ansaita ja monet yritykset tekivät hyvää voittoa, mutta heidän juristinsa eivät olleet perehtyneitä kan-sainväliseen lainsäädäntöön eivätkä näiden ihmisten hätään kovin hyvin ottaen huomioon myöskin sen, että lähestulkoon kaikissa näissä tilanteissa on ollut kielenkääntäjä tai tulkki paikalla, joka on kääntänyt tälle juristille asiat tietyllä tavalla, ja juristi sitten on ymmärtä-nyt ne mahdollisesti täysin väärin.

Kolmanneksi, Suomessa ei ollut käsittelijöitä 2015 tarpeeksi montaa, niin että oltaisiin pystytty näiden ihmisten asioita käsittelemään reilulla tavalla. Näin ollen hyvin monen ih-misen asian käsitteli sellainen ihminen, jolla ei ollut tarpeeksi hyvää koulutusta tai ymmär-rystä käsitellä tämäntyyppisten ihmisten asioita, ja tapahtuikin sellaisia keissejä, joissa toi-nen kahdesta identtisestä veljeksestä tai sisaruksesta sai yhden käsittelijän toimesta oleske-luluvan Suomeen ja sitten toinen sisaruksista ei saanut oleskelulupaa Suomeen. Tämä on selkeä keissi, räikeä keissi siitä, että niistä ihmisistä, joilla on identtiset geenit ja sitten vie-lä kaiken lisäksi täysin sama asia, täysin sama uhka, sama talo, missä ovat asuneet, saman-lainen porukka heidän perässään, toinen sai luvan jäädä ja elää Suomessa ja toinen joudut-tiin itse asiassa poistamaan maasta. Näitä keissejä on monia muita. Ja tässä tapauksessa Migri sitten itse teki tutkimuksen ja päätyi siihen, että osaa näistä keisseistä on käsitelty väärin, mutta näitä ihmisiä ei löytynyt. Joko he ovat itse poistuneet maasta, tai sitten heidät on pakkopalautettu. Moni heistä on ollut yhteydessä myöskin Suomeen ja sanonut, että kuuluu niihin keisseihin, joissa Migri on heidän kohdallaan tehnyt menettelyvirheen.

No, sitten joku saattaa sanoa, että tässähän on mahdollisuus hakea uudestaan turvapaik-kaa, jos on edelleen Suomessa ja kokee, että on tullut väärin kohdelluksi. Tässä on kaksi asiaa, jotka estävät käytännössä tämän onnistumisen reilulla tavalla. Ensimmäinen on se, että kun poliisi haastattelee näitä henkilöitä, kun he hakevat uudestaan turvapaikkaa, niin näissä tapauksissa on käynyt sillä tavalla, että on verrattu siihen edelliseen keissiin, riippu-matta siitä, kuinka virheellinen se on ollut alun alkaen, että onko tullut uutta tietoa, jonka vuoksi tälle ihmiselle kannattaisi sitten mahdollistaa uusi haastattelu ja uusi turvapaikka-hakemus. Jos tämä ihminen ei ole jostain kumman syystä pystynyt keksimään, mitä nyt tä-hän lisäisi, kun nämä vaativat jotakin uutta verrattuna tähän edelliseen, väärään keissiin, mitä se tulkki on kääntänyt tai juristi ei ole saanut eteenpäin selvällä tavalla tai sitten vi-ranomaisen ei ole ymmärtänyt, niin niissä on jouduttu sitten tilanteeseen, jossa ei ole ha-luttu valehdella ja on jääty sitten maan alle nojaamaan ja odottamaan mahdollisuutta tä-män Lupa elää -aloitteen mukaisesti tai että hallituksen esitykset olisivat sen mukaisia, että nämä ihmiset saisivat toisen mahdollisuuden.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

Toinen asia, joka tähän liittyy, joka on ollut vaikea, on ollut hallinto-oikeuden ja käräjäoikeuden keissi, josta eilen itse asiassa puhuttiin eräässä muussa yhteydessä, jossa hallinto-oikeudessa ja käräjäoikeudessa ylipäänsä syntyy tällaisia ennakkotapauksia, joiden puitteissa viranomaisen kädet on sidottu noudattamaan sen hallinto-oikeuden päätöstä ja käyttämään sitä kaikkiin niihin ihmisiin, jotka ovat samassa ja vastaavassa tilanteessa. Tällainen esimerkki on ulkomaalaislain, muistaakseni, 50 tai 51 §, jossa esitellään näitä siteitä Suomeen. Siteet voivat olla avioliittositeitä, ne voivat olla lapsi, joka on syntynyt Suomessa — näillä ihmisillä on siis satoja lapsia, jotka ovat syntyneet Suomessa.

Ja sitten yrittäjyys. No, yhdessä keississä on syntynyt tilanne, jossa esimerkiksi yrittäjyyttä, jossa on ollut kahden miljoonan euron liikevaihto tällä yrittäjällä, ei ole pidetty Suomessa tarpeeksi hyvänä syynä jäädä maahan. Sen ei katsottu olevan tarpeeksi hyvä side jäädä maahan, ja tällainen ihminen, jolla on yritys, kahden miljoonan euron liikevaihto, on sitten haluttu poistaa maasta. Näitä keissejä, räikeitä rikoksia ihmisyyttä vastaan tällaisissa tapauksissa, joissa joku laittaa kahden miljoonan euron liikevaihdolla olevan yrityksen pois, joku joutuu eroamaan lapsestaan, joka on syntynyt Suomessa, ei ole pidetty tarpeeksi hyvinä siteinä tähän maahan. Nämä ihmiset ovat nyt jääneet vähän niin kuin ilman mitään suojaa.

Kansakunta, sen eheys, sen hyvinvointi, [Puhemies koputtaa] tunnetaan siitä, kuinka hyvin se pitää huolta niistä kaikkein heikoimmassa asemassa olevista. Tämä Lupa elää -aloite, jonka on allekirjoittanut yli 50 000 ihmistä, on viesti tälle eduskunnalle, että nämä ovat todella heikossa asemassa, arvoisa puhemies, ja että heistä on pidettävä huolta juuri nyt, koska muut keinot eivät ole heitä auttaneet.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Kaleva.

18.57 Atte Kaleva kok: Arvoisa puhemies! Käsillä olevan aloitteen lähtökohtana on, että jokaisen haluavan pitäisi saada tulla Suomeen ja jäädä tänne. Tässä on melko perinpohjainen väärinkäsitys. Suomeen tuleminen ei ole ihmisoikeus. Se ei ole välttämättä oikeus ollenkaan. Kun puhutaan paperittomista, puhutaan todellisuudessa laittomasti maassa olevista ihmisistä. Aloitteen tekijät ovat huolissaan siitä, että nämä ihmiset eivät olisi saaneet ratkaisuja Suomeen jäämisen suhteen. Todellisuudessa heistä käytännössä kaikki ovat saaneet useita ratkaisuja. He ovat saaneet kielteisiä päätöksiä hakemuksiinsa. He ovat valittaneet ja saaneet kielteisiä päätöksiä tuomioistuimista. Monet heistä ovat koko valitusprosessin läpi käytyään yksinkertaisesti aloittaneet alusta uuden kierroksen. [Hussein al-Taeen välihuuto] Prosessista on tehty ikiliikkuja. — Kuunnelkaa, edustaja al-Tae, voitte oppia jotain.

Ongelma ei ole siinä, ettei Suomessa olisi kyetty antamaan ratkaisuja hakemuksiin. Ongelmia on siinä, etteivät hakijat ja heitä ihannoivat suomalaiset ymmärrä sanaa ”ei”. Ei ole laillista perustetta jäädä maahan. Se tarkoittaa, että maasta pitää poistua. Kun sanotaan ”ei”, silloin myös tarkoitetaan ”ei”. Tuskin missään muussa asiatyypissä kuin maahanmuutossa voidaan toimia niin, että hakemus ja oikeusprosessi aloitetaan aina uudestaan ja uudestaan. [Veronika Honkasalon välihuuto] Oikeusvaltioon kuuluu myös se, että tehdyt päätökset laitetaan täytäntöön.

Oikeusturva toteutuu siten, että hakemukseen annetusta viranomaisen päätöksestä voi valittaa ja asian voi saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi. Koko valitustien läpikäyneen pitää kuitenkin myös ymmärtää ja hyväksyä tehty päätös. Oikeusvaltion ajatukseen ei kuu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

lu, että jokainen saa toivomansa ratkaisun. [Veronika Honkasalon välihuuto] Oikeusvalti-oon kuuluu se, että jokainen saa asiansa asianmukaisesti käsitellyksi. On kerrassaan kestä-
mätön ajatus, että ihmisiä palkitaan siitä, että he toimivat väärin. [Inka Hopsun välihuuto]
Niin tämän aloitteen mukaan pitäisi toimia. Ihminen on saanut kielteisen päätöksen ja va-
littanut siitä. Hän on koko valitustien jälkeenkin saanut kielteisen päätöksen, ja nyt hänet
pitäisi palkita siitä, ettei hän ole noudattanut päätöstä. Tämä on aika tavalla kummallinen ja
tavaton ajatus. [Inka Hopsun välihuuto] Lakia pitää noudattaa, paitsi jos ei halua. Niinkö?

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteet kuuluvat demokraattiseen järjestelmäämme.
Aloitteet ansaitsevat tietysti edellytyksin tulla asianmukaisesti käsitellyiksi tässä talossa.
Tämäkin aloite on demokratian nimissä otettu käsiteltäväksi. Mutta tässäkin salissa voi-
daan sanoa myös ”ei”, ja niin tulee tämän aloitteen kohdalla tehdä.

Suomeen muuttaa paljon ihmisiä muista maista. He voivat tulla maahan työperusteises-
ti, humanitaarisista tai vaikkapa perhesyistä. Hakijan itsensä pitää tietää, miksi hän tänne
haluaa. Useimmat tänne haluavat toivotetaan tervetulleeksi. Suomi tarvitsee maahanmuut-
toa, ja meille kyllä mahtuu tekemään työtä ja rakentamaan elämäänsä. Joillekin olemme
myös halukkaita tarjoamaan turvaa. Aivan kaikkia me emme kuitenkaan tänne halua. Sii-
hen voi olla erilaisia syitä, mutta yhtä kaikki, me itse saamme päättää, millä edellytyksillä
tänne voi tulla ja ketkä ovat tervetulleita. [Hussein al-Taeen välihuuto]

Arvoisa puhemies! Yhteiskunnan pitää kannustaa kansalaisia ja muita maassa olevia toi-
mimaan oikein. Me haluamme kannustaa ihmisiä ahkeruuteen, opiskeluun, työhön. Ha-
luamme kannustaa ihmisiä kohtelemaan toisiaan humanisti ja kunnioittavasti. Me ha-
luamme rakentaa yhteiskuntaa, jossa on hyvä elää. Tämä aloite antaa täysin väärän viestin.
Se kannustaa ihmisiä olemaan piittaamatta laista ja lainkäytöstä. Se palkitsee ihmisiä siitä,
että he toimivat väärin. Kaikkien maahantulijoiden ja etenkin turvapaikkaa hakevien etu
on, että yhteiskuntamme ja turvapaikkajärjestelmämme toimii. Toimiva yhteiskunta ja toi-
miva turvapaikkajärjestelmä edellyttävät, että teemme asianmukaisia päätöksiä ja laitam-
me ne asiallisesti täytäntöön. Käsillä oleva aloite on tänään tullut tässä salissa asiallisesti
käsitellyksi, eikä sen pohjalta ole tarpeen ryhtyä enempiin toimiin. Ei tarkoittaa ei.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Mäkelä.

19.01 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Edellisen puhujan tavoin [Hälinää — Puhe-
mies koputtaa] olen sitä mieltä, että tätä aloitetta ei ole syytä edistää. Noihin kertomuksiin,
joita edustaja al-Tae esitti, voisin kertoa eräästä hyvin luotettavaksi kokemastani lähteestä
kuulemani version tästä asiasta. Hyvinkin monet hakijat ovat kertoneet saman, ihmis-
lakuljettajien sepittämän tarinan, ja koska liian moni henkilö on kertonut saman tarinan, ta-
rinaa ei pidetä uskottavana, ja se on johtanut siihen, että turvapaikkapäätös ei ole syntynyt.
Eli periaatteessa tällainen sepitetty tarina on johtanut siihen, että turvapaikkakäsittelyssä
on tullut negatiivinen tulos. Ei olisi kannattanut sepittää. Olisiko kannattanut puhua totta?

Edustaja Honkasalolla taas on faktat hukassa. Mitä tulee ukrainalaisiin pakolaisiin, Uk-
rainan suhteenhan käytettiin ensimmäistä kertaa EU:n tilapäisen suojelun direktiiviä. Eli
prosessi oli muodollisesti erilainen kuin tämä kansainvälisen suojelun menettely, josta täs-
sä puhutaan. Muutoseikan lisäksi voisi asiallisesti ottaen todeta, että Ukrainasta on paen-
nut Suomeen lähinnä naisia ja lapsia, [Veronika Honkasalo pyytää vastauspuheenvuoroa]
jotka useimpien järkevien ihmisten mielestä tarvitsevat kansainvälistä suojelua sotatilassa
silloin, kun miehet, aivan oikein, jäävät taistelemaan ja puolustamaan maatansa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

Tämä aloite lähtee erikoisesta lähtökohdasta, ikään kuin siitä, että turvapaikan saaminen olisi subjektiivinen oikeus. Näinhän ei ole. Kansainvälisen oikeuden mukaan turvapaikan hakeminen on subjektiivinen oikeus: ihmisellä on oikeus hakea turvapaikkaa. Suomi on oikeusvaltio, josta voi hakea kansainvälistä suojelua. Suomi on kenties enemmän oikeusvaltio ja kansainvälisen suojelun hakemisen kohde kuin mikään muu maa maailmassa. Suomi on useissa mittareissa sijoittunut oikeusvaltiokehityksessään kärkipäähän — ellei ykköseksi, niin ainakin kärkikolmikkoon koko maailman maista. Meillä on kenties maailman liberaalein turvapaikkapolitiikka. Useat Pohjoismaat ovat tiukentaneet vaatimuksiaan turvapaikan saamisen suhteen ja kansalaisuuden saamisen suhteen. Suomessa kansalaisuuden saa paljon helpommin kuin vaikka Ruotsissa. Asumisaikavaatimukset ovat paljon löysempiä Suomessa ja näin edespäin. Suomessa nämä asiat on hoidettu hyvin, ainakin hakijan näkökulmasta hoidettu hyvin.

Turvapaikan saaminen ei ole subjektiivinen oikeus. Jos ihminen kokee tarvitsevansa suojelua, hän voi sitä hakea, jolloin hänen asiansa selvitetään Maahanmuuttovirastossa. Jos päätös ei tyydytä, siihen päätökseen voi hakea muutosta hallinto-oikeudessa, sen jälkeen korkeimmassa hallinto-oikeudessa, ja jos tämä käsittely maailman kenties kehittyneimmässä oikeusvaltiossa ei tuota henkilölle kansainvälisen suojelun oikeutta, niin epäilemättä hänelle ei sellaista oikeutta tulisi käytännössä missään muussakaan maassa maailmassa, eli suomeksi sanottuna hänellä ei ole oikeutta kansainväliseen suojeluun, [Inka Hopsu: Ei pidä paikkaansa!] hänellä ei ole oikeutta oleskella muullakaan perusteella, jolloin hänen pitää poistua.

Tähän paperittomuuden ongelmaan on sellainen ratkaisu, että yhteiskunnan täytyy puutua hakemusten perusteettomaan uusimiseen. Eihän tässä ole mitään järkeä, että turvapaikkahakemuksen voi uusia täysin mielivaltaisesti tämän kolmiportaisen käsittelyn jälkeen oikeusvaltiossa keksimällä vain jonkin uuden perusteen, että nyt on tällä tavalla ja minäpä teen uuden hakemuksen, käyn uuden polun läpi. Siinä tulee helposti venyneeksi tämä käsittelyaika, kun Suomessa on oikeudessa pitkiä käsittelyaikoja, aivan kantaväestöäkin koskien.

Hallinto-oikeudet ovat hyvin kuormittuneita näiden kansainvälisen suojelun hakemusten käsittelystä. Se kuormittaa oikeuslaitosta. Se syö Suomen oikeuslaitoksen resursseja, pitkittää käsittelyaikoja muissakin tapauksissa. On täysin kohtuutonta syyttää Suomen oikeuslaitosta pitkistä käsittelyajoista näissä asioissa, kun ne käsittelyajat ovat muissakin asioissa aivan yhtä pitkiä. Itse asiassa päinvastoin nämä perusteettomat uusintahakemukset vaikeuttavat sekä suomalaisten asioiden käsittelyä että niiden turvapaikkaa hakevien käsittelyä, joilla tosiasiallisesti voisi olla oikeus sen kansainvälisen suojelun saamiseen josain muuallakin kuin omassa mielikuvituksessaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt, arvoisat edustajat, huomaa, että täällä sekä edustaja al-Tae että edustaja Honkasalo ovat pyytäneet vastauspuheenvuoroa, mutta ajatelen niin, että jos edustajat Niikko ja Hyrkkö, jotka eivät ole vielä päässeet pitämään varsinaista puhettaan, pitävät omat puheensa ja sitten sen jälkeen on reipas debattikierros, niin päästään tyhjentämään pajatsot molemmilta puolin salia. — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

19.06 Mika Niikko ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos kansalaisaloitteen tekijöille, että olette tuoneet tämän tematiikan eduskunnan keskusteltavaksi. Kyseessä on siis kansalaisaloite, jossa haluttaisiin, että kaikki ne henkilöt, jotka ovat saapuneet Suomeen ja jättäneet

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

turvapaikkahakemuksen käsittelyyn ennen 1.1.2017 ja saaneet kielteisen päätöksen, saisivat tänne oleskeluluvan.

Tämä on ensinnäkin nyt hirveän ongelmallinen siltä näkökannalta, mitä me lainsäätäjät ajatellaan tästä aloitteesta. Meillä on totuttu tässä salissa luottamaan oikeusprosesseihin ja olemassa oleviin lakeihin, että niiden perusteella meidän viranhaltijat sitten toimeenpaneovat niitä lakeja. Tässä tapauksessa, kun on hyvin paljon tullut turvapaikanhakijoita — 32 000 henkilöä vuonna 2015 ja siinä vuoden 2016 taitteessa — niin on totta, että se ruuhkautti turvapaikkakäsittelyjärjestelmän. Sekin on totta, että niitä hakemuksia käsiteltiin hyvin huolimattomasti useissa tapauksissa. Itsekin olin vuonna 2016 Maahanmuuttovirastossa keskustelemassa johdon kanssa siitä, millä tavalla nämä päätökset syntyvät. Kävi nimitäin ilmi, että esimerkiksi jos jostain kansanryhmästä tuli henkilöitä, niin automaattisesti, luokkaa 94 prosenttia, he saivat kaikki myönteisen turvapaikkapäätöksen, ja sitten jos tuli jostain toisesta kansanryhmästä, niin hyvin suuri osa oli kielteisiä päätöksiä. Ja tällöin myös tunnustettiin Migrissä, että aikaa näihin kunnon käsittelyihin ei ole ollut.

No, vaikka me puolueet ollaan eri mieltä siitä, millaista maahanmuuttopolitiikkaa pitäisi tehdä, niin me ollaan kuitenkin kaikki samaa mieltä siitä, että aidosti turvaa hakevia henkilöitä, joilla on aito hengenhätä, on syytä suojella. Ei me olla mitään kylmäsydämisisiä tässä salissa, etteikö me ymmärretä, että ihmisille, jotka meinaavat menettää henkensä, pitää turvaa antaa. Ongelmaksi tämän tilanteen tekee kuitenkin se, että kun vuonna 2015 turvapaikkavyöry tuli Eurooppaan, niin monet päättivät vaeltaa läpi Euroopan Ruotsin kautta Suomeen asti. Kaikilla näillä henkensä hädässä olevilla ja myös niillä, jotka taloudellista toimeentuloa hakivat omalle osalleen, olisi ollut mahdollisuus jäädä mihin tahansa muuhun maahan kuin Suomeen tämän matkan varrella.

Itse olin sattumoisin vuonna 2015 Tukholmassa, jolloin valtava määrä turvapaikanhakijoita saapui rautatieasemalle ja sinne Tukholman alueelle. Keskustelin muutaman afganistanilaisen kanssa, jotka olivat menossa Tornion-bussiin, jonne ihmisiä ohjattiin, että menkää Suomeen, että Suomessa on paljon paremmat oltavat. Ruotsissa oli järjestöjä ja toimijoita, jotka työnsivät turvapaikanhakijoita Ruotsista Suomeen. Kysyin heiltä: tiedätkö te sen, että kun te tulette Suomeen, niin täällä, teitä kun on nytten tuossa neljä miestä, teistä korkeintaan kolme saa matikan mukaan turvapaikan, tai ehkä kaksi, ja puolet, kaksi, saa kielteisen päätöksen? Että meillä on kuitenkin suhteellisen hyvä tällainen systeemi ja tiukka seula, että tänne ette niin vaan pääse. Ja he kysyivät minulta: Mistä sinä tämän tiedät? Minä sitten annoin käyntikortin heille ja kerroin sen, että Ruotsissa on hiukan löysempi turvapaikkajärjestelmä. Nämä neljä henkilöä eivät menneet Tornion-bussiin, vaan he jäivät Tukholmaan. Elikkä jos he olisivat kaikki, jotka tulivat tänne Suomeen, tienneet, että Ruotsissa on helpompi saada oleskelulupa tai tilapäistä suojelua tai mikä tahansa päätös, niin hyvin moni varmasti miettisi asiaa uudelleen.

No, joku voi sanoa, onko tämä hyvä vai huono asia. Mielestäni on hyvä asia, että meillä on tiukka lainsäädäntö. Eihän maahan laittomasti saa jäädä, saati laittomasti tulla.

Täytyy inhimillisyyden nimissä sanoa, että kun olen tutustunut hyvin moneen turvapaikkahakemukseen, niin kyllä siellä on tehty hyvin paljon myös virheitä. Eräänkin perheen kohdalla, Irakista tulleen perheen kohdalla, muut ovat saaneet joko tilapäistä suojelua tai turvapaikkapäätöksen tai ovat oleskeluluvan saaneet, mutta heidän isänsä ei ole saanut, koska ei ollut näitä papereita. Isä, joka oli todettu papereissa kidutetuksi niin vankilassa kuin poliisien toimesta, uhattu tapaa heimon puolesta, ei edelleenkään ole kuuden vuoden aikana saanut oleskelulupaa, ei edes henkilöpapereita mistään. Hän on laittomasti maassa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

Kun luin näitä papereita, joissa sanottiin, että tämän isän pitäisi palata Irakiin, ja kun hän kysyi, miten hänen perheensä sitten käy, he sanoivat, että perhe voi lähteä mukaan — perhe, joista osa on Suomen kansalaisia ja kaikki ovat integroituneet Suomeen ja puhuvat suomea. No totta kai inhimillisenä päättäjänä itsekkin mietin, että eihän tämä nyt voi olla oikein. Eihän se voi olla oikein, jos perheen sisällä on näin: eriarvoisia päätöksiä tehdään hallinto-oikeuksissa ja jopa korkeimmassa oikeudessa asti nähtävästi, mistä päätös on, viimeinen päätös, tulossa.

Sinänsä siis ymmärrän tämän hädän. Eihän henkilöitä, jotka on todettu kidutetuiksi ja vammautuneet niistä, voi pakottaa palamaan. Mutta sitten taas on henkilöitä, jotka ovat tulleet muista syistä, ja kun me emme kaikkia tiedä, keitä nämä henkilöt ovat, jotka tulivat 2015—2016, niin meidän lainsäätäjien on ikävä kyllä noudatettava sitten näitä viranomaispäätöksiä. Tämä on tragedia monen ihmisen kohdalla, että lainsäädäntö on, sanottaisiko näin, aika kylmä. Kaikkia koskevat silloin samat päätökset.

Arvoisa puhemies! Olisin toivonut sitä, että hallitus, joka kyllä lisäsi hivenen resursseja Maahanmuuttoviraston turvapaikkakäsittelymenetelmiin, olisi myös lisännyt asiantuntijuutta sinne, koska se asiantuntijuushan on se a ja o, kun näitä käsittelyjä käydään lävitse. Saamani tiedon mukaan esimerkiksi monia henkilöitä, joita on vaikka uskonnon vuoksi vainottu, uskoon tulleita kristittyjä Suomessa, on pakkokäännytetty takaisin islaminuskoisiin valtioihin, joissa heitä odottaa kuolemantuomio. Tällainen asia on vakava asia, ja näitä päätöksiä olen lukenut heidän kohdaltaan, kuinka heitä on pakkokäännytetty. Ja olen kyllä puuttunut jo muutamiin asioihin, ja ne on kyllä tutkittu uudestaan. Vaikka me emme puutu yksittäisiin hakemuksiin, niin kyllä me kysyä saamme, ja silloin kun me kysytään, niin kyllä ne jostain syystä on jotkut tutkittu sitten uudelleen ja ehkä siellä on löytynyt jonkunlainen uusi näkökulma. Tämä on huolestuttavaa, että meidän lainsäätäjien pitää puuttua yksittäisiin asioihin.

Arvoisa puhemies! Suomeen jääminen ei ikävä kyllä ole ihmisoikeuskysymys, vaikka meidän lakimme on kylmä, ja tämä toki on meille kaikille yhteinen huolenaihe.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt vielä edustaja Hyrkkö, ja sen jälkeen siihen lupaamaani debattiin.

19.14 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Niikolle, joka hyvin esimerkin kautta kuvasi tämän meidän nykyisen tilanteemme järjettömyyttä, ja lämmin kiitos myöskin siitä, että on perehtynyt tähän asiaan, vaikka johtopäätökseni onkin eri kuin edustaja Niikolla. Ajattelen itse, että epätäydellinenkin ratkaisu voi olla monesti parempi kuin ei ratkaisua ollenkaan, ja tällaisessa ikään kuin valinnan paikassa me mielestäni tässä ollaan. Suomessa elää tosiaan muutama tuhat näinä vuosina 15—16 tullutta turvapaikanhakijana saapunutta paperitonta, jotka eivät syystä tai toisesta — niitä syitä kollegat ovat täällä avanneet — voi palata lähtömaahansa. He ovat ikään kuin jumissa tässä meidän järjestelmässä. Moni on näiden vuosien aikana hankkinut ammatin, oppinut kielen, perustanut perheen. He haluaisivat tehdä töitä ja rakentaa tätä yhteiskuntaa. Lapsia on joka kymmenes, täällä syntyneitä ja kasvaneita.

Tilanne on sekä näiden ihmisten kannalta että myöskin meidän yhteiskunnan kannalta kestävä. Kukaan ei halua olla paperiton. Se elämä yhteiskunnan reunamilla on raastavaa, se on turvatonta. Paperittomat ovat alttiita syrjäytymään, joutumaan hyväksikäytön tai

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

jopa ihmiskaupan uhreiksi, päätymään rikollisuuden pariin. Tällaisen varjoyhteiskunnan torjuminen on meidän jokaisen etu.

No, arvoisa puhemies, mitä siis pitäisi tehdä? Yhtenä ratkaisuna on tosiaan selvitetty tätä kansalaisaloitteessakin esitettyä kertalaillistamista eli sitä, että tämän tietyn, hyvin poikkeuksellisen ajanjakson aikana saapuneille turvapaikanhakijoille myönnettäisiin anomuksesta oleskelulupa, ja niin kuin ollaan täälläkin kuultu, niin sitä on sitten eri puolueista myöskin vastustettu. Täytyy sanoa, että sinänsä ymmärrän sen periaatteellisen kysymyksen, mikä tässä hiertää, mutta tilanne on kuitenkin se, että muitakaan ehdotuksia ei ole varsinaisesti kuulunut, ja omasta mielestäni silmien sulkeminen tältä tilanteelta ei ole vaihtoehto.

Yksi syy paperittomien määrän kasvuun on se turvapaikkajärjestelmän tuntuva heikentäminen silloin vuosina 2015—16. Järjestelmä, jonka pitäisi olla luotettava ja oikeudenmukainen, ei sitä enää ollutkaan. Virheitä tapahtui, ja ajattelen, että meidän yhteiskuntana on niistä myös kannettava vastuu. Nämä ihmiset ovat täällä, halusimme tai emme, ja tilanne on todellakin hyvin poikkeuksellinen, ja ehkä tällaisessa poikkeuksellisessa tilanteessa myös se ratkaisu voisi olla poikkeuksellinen.

Vilpittömästi toivon, että eduskunta vielä vakavasti harkitsisi asiaa, paneutuisi tähän kysymykseen. Toki rehellistä lienee myöntää, että ei se kauhean todennäköiseltä vaikuta, että tämä aloite täällä hyväksyttäisiin. Välillä kieltämättä tuntuu siltä, että on jotenkin tärkeämpää välittää tällaista viestiä kovuudesta kuin etsiä tosielämän ongelmiin toteuttamiskelpoisia ratkaisuja.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt siihen lupaamaani debattiin. — Edustaja al-Taee.

19.17 Hussein al-Taee sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy edustaja Niikosta sanoa, että kyllä näkee, että olemme kummatkin juoneet Keravanjoesta ja asuneet sen varrella. Teistä on kuoriutunut varsinainen humanisti ja ihmisoikeuksien puolustaja, ennen kaikkea ihminen, joka todella perehtyy ja tutustuu näitten ihmisten hätään ja keiseihin ennen kuin puhuu valmiiksi kirjoitettua ja luettua mantraa, ja olen siitä todella tyytyväinen ja iloinen, ja varmaan Vantaan valtuustossa keskenämme sitten juodaan kahvit ja jutellaan siitä lisää. Kiitos siitä.

Todella toivon, että tämä sali olisi se sali, jossa — kuten nyt edustaja Zyskowiec, joka on hyvin kokenut, kokenein meistä kaikista täällä — me kuuntelisimme toisiamme ja vastaisimme toistemme repliikkeihin ja puheenvuoroihin. Tämä on nyt mahdollisuus keskustella ja katsoa toisiamme silmiin ja olla keskustelematta toistemme ohi ja lukea valmiita asioita. Nyt on mahdollisuus ratkaista hyvin pienen joukon elämän täysin pysäyttänyt kokonaisuus, johon meillä on valta puuttua, joten puututaan nyt siihen ja pelastetaan nämä ihmiset tältä ahdingolta. Se ei ole todellakaan kutsu koko maailmalle, [Puhemies koputtaa] vaan tämä on mahdollisuus antaa lupa elää näille ihmisille.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Honkasalo.

19.18 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Edustaja Mäkelä täällä esitti, että olisin jotenkin vääristänyt faktoja: Viittasin siihen, että ukrainalaisille löytyi EU-tason ratkaisu hyvin nopeasti ja tätä tilapäisen suojelun direktiiviä käytet-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

tiin ensimmäisen kerran. Eli tällä viittasin siihen, että jos halua on, niin auttamisen ratkaisuja löytyy hyvin nopeasti, ja viittasin tähän kaksoisstandardiin, että meillä samaan aikaan on ihmisiä, jotka ovat vuosikaudet odottaneet oleskelulupaa Suomessa. Me tiedetään, minäläinen kriisi Afganistanissa oli, siellä oli evakointi käynnissä, ja silti nämä ihmiset odottavat oleskelulupaa, sen takia että ne käsittelyajat ovat ruuhkautuneet.

Myös edustaja Mäkelä hyötyy siitä, että meillä on toimiva ja asianmukainen turvapaikkajärjestelmä ja oikeusjärjestelmä. Vuonna 2018 hallinto-oikeudet palauttivat 30—40 prosenttia turvapaikkahakemuksista takaisin Migrille. Se kertoo, että se järjestelmä ei toimi. Meillä on myös lukuisia akateemisia selvityksiä siitä, mitä ne aukkokohdat ovat. [Puhemies koputtaa] — Kiitos. Jatkan myöhemmässä puheenvuorossa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkelä.

19.19 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän EU:lta löytyi vuonna 2015 ratkaisu tilanteeseen, mikä silloin vallitsi. EU katsoi sormien läpi sen tilanteen, että sekä Schengenin että Dublinin sopimuksen pettivät. Väen annettiin tulla Eurooppaan ilman että he rekisteröityivät turvapaikanhakijoiksi, ja heidän annettiin vaeltaa maasta toiseen täysin estämättä Schengenin sopimuksen turvin, eli kyllähän se eräänlainen ratkaisu tähän tilanteeseen silloin oli.

Puhutaan useasti näistä vääristä kielteisistä päätöksistä, mutta kuka puhuisi vääristä myönteisistä päätöksistä, eli siitä, että joku on saanut turvapaikan väärin perustein? Käsitäkseni mukaan tämä on pelkästään Migrin omien selvitysten ja itsevalvonnan varassa eikä niitä päätöksiä sinänsä pyörretä, jotka ovat vääräkin myönteisiä. Miten tämä asia voitaisiin ratkaista, niin vapaaehtoista palautusta tehostamalla. Monethan voivat käydä lähtömaissaan jopa lomilla, ja kyllähän sinne kenties jonnekin voisi muuttaa takaisin, jos siellä lomailukin onnistuu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Niikko.

19.21 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tokihan me ollaan ihmisten puolella kaikki kansanedustajat, ja al-Taeelle sanon, että vaikka haluan oikeutta jokaiselle ihmiselle, niin en siitä huolimatta voi tätä kansalaisaloitetta kannattaa. Kerron teille miksi: Me päättäjät tiedämme, että kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneissa on myös sellaisia henkilöitä, jotka ovat jopa suojelupoliisin seurannan listalla olevia vaaralliseksi luokiteltuja henkilöitä. Nyt jos me automaattisesti hyväksyttäisiin tällainen lista ihmisiä, jotka ovat tulleet ennen vuotta 2017 maahan ja jättäneet hakemuksen, niin samalla päästäisimme maahan jäämään laillisesti sellaisia ihmisiä, jotka erityisesti meidän virkavalta haluaa pois maasta. Tämä on ongelmallinen kysymys.

Toisekseen me olisimme odottaneet, että tänne olisi tullut turvapaikanhakijoina liuta lapsia ja äitejä perheineen eikä liuta nuoria miehiä yksinään rajan yli hakemaan turvaa tai sitten parempaa elintasoja. Ei kukaan tiedä, mistä syystä ketäkin tuli, [Puhemies koputtaa] ellei niitä kunnolla tutkita, ja sen takia korostankin sitä, että nämä käsittelyt olisi pitänyt tehdä huomattavasti huolellisemmin, ja edustaja Mäkelänkin mainitsemat väärät päätökset olisi huomioitu silloin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kyllä kyllä. — Edustaja Hopsu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

19.22 **Inka Hopsu vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ymmärrän kotimaisesta kontekstista tämän ajattelun naisista ja lapsista, ja meidän historiasta sodan, jossa miehet ovat taistelleet perheiden ja kotien puolesta. Mutta sitten, kun me siirrytään Afganistanin kontekstiin, siellä on heimoja, siellä on vähemmistöjä, joiden asemaa on poljettu. Siellä ei ole tällaista sotaa. Siellä ei ole mahdollisuutta sellaiseen sotaan, jossa sinä käyt puolustamaan maata, jota sinulla ei tavallaan edes ole. Eli tilanne on aivan eri. Taleban on rekrytoinut siellä nuoria miehiä, he ovat siis pakkorekrytoineet. Heitä on kadonnut. Jos he eivät ole suostuneet, heidät on tapettu. He ovat olleet juuri niitä riskissä olevia ihmisiä, jotka sieltä ovat paenneet. Toki tällä hetkellä tilanne on sellainen, että ei tietenkään Afganistaniin voi palauttaa ketään, ja se on yksi osa tätä kysymystä, että meillä on myös joukko afganistanilaisia, joita me emme pysty palauttamaan mihinkään. Kuinka kauan ajattelette, että semmoista tilannetta voi jatkaa, että he voivat olla maassa [Puhemies koputtaa] ja me emme anna pysyvää oleskelulupaa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja viereen, edustaja Hyrkkö.

19.23 **Saara Hyrkkö vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee tähän edustaja Niikon esiin nostamaan turvallisuuskulmaan, itse jotenkin kallistun kuitenkin ajattelemaan näin: ensinnäkin ajattelen niin, että ei tule myöskään leimata koko joukkoa sen perusteella, että siellä ehkä tällaisia henkilöitä on, mutta myös ajattelen, että on parempi meidän turvallisuuden kannalta tietää, missä nämä ihmiset ovat, ja saada heidät tähän meidän järjestelmään sen sijaan, että syntyy tällainen varjoyhteiskunta, joka myös altistaa ihmisiä rikollisuudelle. Tavallaan tämän kehityksen pysäyttäminen olisi minusta ihan turvallisuuskulmastakin perusteltua.

Edustaja Hopsu kuvasi hyvin tavallaan näitä eri sotien, eri konfliktitilanteiden, erilaisen maiden monimutkaisia erilaisia tilanteita, joista johtuen ne ihmiset, jotka sieltä joutuvat hengenvaaraan ja joutuvat pakenemaan, voivat olla erilaisia. Itse ajattelen niin, että myös nuorten miesten henki on arvokas.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt vielä edustaja Kaleva, ja sen jälkeen siirrymme takaisin puhujalistaan.

19.24 **Atte Kaleva kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Honkasalo sanoi täällä, että järjestelmä ei toimi, kun kerran palautettiin. Silloin, kun oli kova paine ja kiire tehdä näitä päätöksiä, niin 30–40 prosenttia palautui oikeudesta takaisin Maahanmuuttovirastoon. No, minun nähdäkseni tämä järjestelmä juuri osoittaa siinä toimivuutensa, eli kun huomattiin, että näitä ei ole käsitelty asianmukaisesti, niin ne palautettiin jo siinä vaiheessa. Sitten ne käsiteltiin uudestaan, niistä tuli ehkä kielteinen päätös, josta saatettiin valittaa ja joka käsiteltiin oikeudessa.

Kun tämä prosessi on käyty loppuun, niin olisin hyvin varovainen siinä, että lainsäätäjänä tässä salissa me ruvettaisiin sanomaan, että tämä ei nyt ole minun mielestäni oikea päätös, koska tässä on näitä humanitäärisiä syitä sun muita. Totta kai oikeus on ottanut myös nämä syyt huomioon. Ei me voida valittaa oikeuden päätöksestä täällä sillä perusteella, että se ei meitä miellytä. Kyllä meidän täytyy oikeusvaltiossa tyytyä siihen, minkälaisia lainvoimaisia päätöksiä meidän oikeuslaitos antaa. Jos henkilöllä ei ole oleskeluoikeutta Suomeen, niin silloin hänet pitää poistaa maasta. Se on näin yksinkertaista. Jos kaikille anne-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

taan tämä oleskeluoikeus, silloinhan meidän turvapaikanhakujärjestelmältä putoaa kokonaan pohja pois, ja se olisi täysin kestämatöntä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt takaisin puhujalistaan. — Edustaja al-Taece pois. — Edustaja Honkasalo.

19.26 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Tekisi joskus varmaan hyvää monelle edustajalle, että he tutustuisivat esimerkiksi nyt paperittomiin ja keskustelisivat heidän kanssaan. Tutustuisivat siihen tutkimukseen, jota paperittomista on tehty — niitä on lukuisia Suomessa. Meillä istuu täällä kansalaisaloitteen tekijöitä, joista monet ovat tässä tilanteessa. Tavatkaa näitä ihmisiä, niin kuin edustaja Niikko on tehnyt.

On todella ikävää, että annetaan kielteisten mielikuvien ohjata sitä omaa päätöksentekoa ja osoitetaan myös tällaisia vääriä mielikuvia siitä, mitä täällä on sanottu. Ei kukaan ole täällä salissa esittänyt, että tiettyihin tapauksiin pitäisi edustajien päästä vaikuttamaan, ei todellakaan, mutta meidän järjestelmä ei toimi. En tiedä, kuinka paljon faktaa tarvitaan osoittamaan se, jos meillä on lukuisia akateemisia tutkimuksia, jotka kertovat aivan selkeästi, että järjestelmä ei toimi. Ei voi olla myöskään niin, että ne turvapaikanhakijat, joilla on ollut niitä aktiivisia ja hyviä kansalaisaktivisteja tukena auttamassa, tekemässä valituksia ja hakemuksia, saavat oikeutta, ja sitten ne, joilla ei sitä resurssia ole, eivät sitä vastavaa tukea saa. Ei, näin ei toimita oikeusvaltiossa.

Mutta tosiaan haluaisin myös kuulla, mikä teidän ratkaisunne on. Ei käy paperittomien välttämättömät terveyspalvelut, ei käy kertalaillistaminen. Kuka hyötyy siitä, että meillä on ihmisiä näin marginaalisessa asemassa tässä yhteiskunnassa? Olen itse tavannut tutkimusten kautta nimenomaan näitä nuoria, jotka ovat yksin tulleet Suomeen. He ovat opiskelleet, valtavasti, oppineet nopeasti suomen kielen, tehneet kaikki ne asiat, joita te, hyvät edustajat, täällä vaaditte koko ajan, mutta mikään ei riitä todistamaan sitä, että he ovat suomalaisen yhteiskunnan kunnon jäseniä — ei mikään. Ja me investoidaan näihin yksin tulleisiin nuoriin valtavasti, monen, monen vuoden ajan, ja sitten heitetään tämä potentiaali täysin hukkaan. Tämä järjestelmä on täysin järjetön, tässä ei ole järjen häivää, mutta sen sijaan tämä kansalaisaloite nimenomaan on hyvin inhimillinen ja hyvin järkevä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hopsu.

19.28 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Täällä väitettiin, että tämä esitys, tämä kansalaisaloite, vie pohjan pois koko meidän maahanmuuttojärjestelmältämme. Tässä kuitenkin esitetään kertaluontoista päätöstä. Se ei ole mikään — ylipäätään itse kyseenalaistan tämän Suomen houkuttelevuuden tai meidän palveluidemme houkuttelevuuden — tällainen päätös, joka koskee ajanjaksoa, jolloin meidän lupaprosesseissamme on ollut haasteita, jotka ovat jo kauan aikaa sitten tapahtuneet. Tämä ei ole mikään sellainen teko, joka veisi pohjan meidän koko turvapaikkajärjestelmältämme.

Myös se turvapaikkajärjestelmä on aikaa myöten elänyt, ja se on yksi syy, minkä takia me olemme haasteissa. Siellä on ensinnäkin nämä, mitkä on monta kertaa mainittu, ongelmat siinä menettelyssä 2015—2017. Sitten tilapäisten lukujen edellytyksiä muutettiin kesken prosessia. B-lupien edellytyksiä tiukennettiin 2015, ja sitten luovuttiin humanitäärisistä syistä myönnetystä suojelusta. Tällaiset vaikuttivat kesken sen prosessin, ja myös siihen, minkälaisia päätöksiä oikeudesta kukakin saa. Me kaikki tiedämme, että siihen vai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

kuttaa se, minkälaista oikeusapua sinä saat, minkälainen juristi sinulla on käytössä. Ja valitettavasti myös oikeusasteet ovat käyttäneet näitä Migrin tekemiä selvityksiä osana sitä päätöksentekoa, joten ne samat virheet ovat kantautuneet siellä mukana koko tämän prosessin ajan.

No, toivoisin, että kun me keskustelemme, niin toisimme esiin niitä ratkaisuehdotuksia, mistä täällä edustaja Honkasalo myös kysyi. Niitä on otettu käyttöön muualla maailmassa, kertaluontoisia päätöksiä. En ymmärrä, mikä on sitten se vaihtoehto: lisätä resursseja, käydä nämä kaikki päätökset, joista onneksi täällä suoraan todetaan myös muista puolueista se, että niissä on virheitä, että uudelleen käsitellään ne vielä kertaalleen, kun ne palautusmahdollisuudetkaan eivät toteudu. Mutta tämmöinen, että jätetään ihmiset tyhjän päälle vuositolkulla — viisi vuotta kuluu, kymmenen vuotta, nehän oikeuttavat jo kansalaisuuteen tavallisesti tällaiset, tämänmittaiset oleskelut maassa. Että ratkaisuesityksiä pöytään, jos tämä ratkaisuesitys ei käy.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kaleva.

19.31 Atte Kaleva kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Täällä nyt jatkuvasti näyttää toistuvan sellainen ikään kuin narratiivi, että Migri olisi jotenkin huono, että siellä tehtäisiin jatkuvasti valtavaa huonoa työtä ja vääriä päätöksiä. Tämä on aika erikoista, koska jos näin tapahtuisi, luulisi, että vihreä sisäministeri olisi puuttunut asiaan ja hoitanut tämän viraston kuntoon. Mutta nythän puhutaan siitä aikajaksosta 2015—17, jolloin tämä paine, turvapaikanhakijatulva, oli aivan ennennäkemätön, ja Migri joutui siinä sellaiseen tilanteeseen, johon he eivät olleet varautuneet. Silloin tietysti, aivan kuten edustaja Honkasalo sanoi, tuli paine kiirehtiä näissä hakemuksissa, ja sitten niitä palautettiin oikeudesta takaisin ja ne tehtiin uudestaan. Eli kyllähän tämä meidän järjestelmämme toimii.

Nyt meillä menee sekaisin usein — tai sanotaanko, että joillakin näyttää menevän sekaisin — se, että kaikki maahanmuutto ei ole samanlaista. Jos henkilö tulee hakemaan humanitääristä suojelua, vaikkapa turvapaikkaa, ja hänellä eivät siihen edellytykset täyty, hänellä ei siis oikeutta tähän suojeluun ole, niin silloinhan hänet palautetaan maasta. Meillä on muita väyliä, jotka voivat olla vaikka työperäisiä tai opiskeluperäisiä maahanmuuton väyliä.

Pitää täysin paikkansa, että Suomi ei osaa rekrytoida kansainvälisiä osaajia. Me olemme aika heikkoja saamaan tänne esimerkiksi työvoimaa. Tiedän sen, että usein puhutaan, että työperäinen maahanmuutto on ikään kuin tämmöinen deus ex machina, joka lasketaan ulkopuolelta, joka ratkaisee meidän kaikki ongelmamme. Näin ei tapahdu, koska me ei houkutella niitä työntekijöitä tänne. Jos nämä henkilöt, jotka tulevat nyt vaikka Afganistanista taikka Irakista taikka Iranista tai Syyriasta, haluavat tulla tänne tekemään töitä, niin meidänhän pitää tarjota heille väylä tulla tekemään töitä. Mutta jos heidän humanitäärisen suojelun edellytyksensä eivät täyty, niin silloin he eivät turvapaikkaa voi saada, eivätkä sitä myötä oleskelulupaa, ja silloin heidät pitää karkottaa maasta. Näinhän tämä tilanne menee.

Minä toivon, että täällä nyt puhuttaisiin tästä kokonaisuudesta, ymmärrettäisiin se, että totta kai tapahtuu tällaisia valitettavia tilanteita yksittäisten ihmisten kohdalla, mutta näyttäkää minulle, hyvät edustajat sieltä salin vasemmasta laidasta, missä maailmassa toimii sellainen oikeusjärjestelmä, jossa yksikään tuomio ei koskaan ole väärä. Että nyt kyllä siellä argumentit ovat aika löyhällä pohjalla. Täytyy valitettavasti, arvoisa puhemies, näin todeta. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Savio.

19.33 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tässä käsittelyssä olevassa kansalaisaloitteessa siis ehdotetaan nelivuotisen jatkuvan oleskeluluvan myöntämistä henkilöille, jotka ovat hakeneet Suomesta turvapaikkaa ennen vuotta 2017 eivätkä ole saaneet jatkuvaa oleskelulupaa.

Arvoisa puhemies! Nähdäkseni Suomen turvapaikkajärjestelmä tarjoaa kaikille turvapaikanhakijoille nykyisin erinomaiset edellytykset sekä hakea turvapaikkaa että valittaa mahdollisesta kielteisestä päätöksestä, vieläpä toistuvasti. Järjestelmämme ei ole kuitenkaan varautunut siihen, että kielteisestä turvapaikkapäätöksestä voidaan valittaa hallinto-oikeuksissa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa yhä uudelleen ja uudelleen. Joissakin tapauksissa samalle hakijalle on annettu kielteinen turvapaikkapäätös lähes kymmenen kertaa, ja tämä on varmasti tapahtunut erittäin perusteellisen oikeudellisen harkinnan jälkeen.

Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Mäkelä täällä salissa aiemmin totesi, hallinto-oikeudet ovat hyvin kuormittuneita ulkomaalaisasioiden käsittelystä. Niiden osuus hallinto-oikeuksissa käsiteltävistä asioista lähentelee jo 50:tä prosenttia, ja tämä on taloudellisesti hyvin kuormittavaa.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitejärjestelmä on instituutiona hyvin tärkeä, ja myös tämä kansalaisaloite ansaitsee asiallisen käsittelyn. En kuitenkaan kannata tätä aloitetta, joka myöntäisi ennen vuotta 2017 turvapaikkaa hakeneille ja toistuvasti kielteisen päätöksen saaneille automaattisesti oleskeluluvan. Tähän samaan näkemykseen on aiemmin päättynyt myös eduskunnan hallintovaliokunta. Luotan sen asiantuntemukseen tässä asiassa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja al-Taee.

19.35 Hussein al-Taee sd: Arvoisa puhemies! Meidän on osoitettava arvostusta kaikille niille yli 50 000 ihmiselle, jotka tämän aloitteen ovat allekirjoittaneet, ja myöskin kaikille niille aktivisteille ja ihmisille, jotka ovat tämän puolesta kampanjoineet. He ovat tehneet valtavan työn, koska he ovat toimineet tuulimyllyjä vastaan ja käytännössä vastavirtaan tämän asian edistämiseksi ja saattamiseksi tänne eduskuntaan ja tämän istuntosalin käsiteltäväksi. Me olemme hyvin monelle heistä viimeinen toivo.

Nyt en haluaisi, että me puhumme täällä lämpimiksemme, vaan meidän on nyt löydettävä ratkaisuja, aitoja ratkaisuja näiden perheellisten, yksin tulleiden ja monien muiden ihmisten tilanteeseen. Moni heistä on erittäin haavoittuvassa asemassa. Moni heistä elää maan alla, vaikeissa oloissa, jonkun nurkissa, ja talvi on tulossa ja tilanne on todella todella hankala. He katsovat meitä nyt varmasti, ja meidän täytyy löytää joitain ratkaisuja. Ne ratkaisut voivat olla tällaisia päätöksänsä ratkaisuja, niin kuin nyt varmaan on ollut, joissa varmistetaan terveydenhuolto, joissa varmistetaan asuminen ja säälliset olosuhteet ja niin edelleen, ja jos on paperittomuudesta kyse, varmistetaan hetkellisesti tällainen muokauspassi tai matkustusasiakirja, jolla voi käydä hakemassa papereita ja varmentaa henkilöllisyytensä. Mutta ei anneta heidän tavallaan lähteä tästä tilanteesta, missä olemme nyt, kun tässä salissa tästä asiasta puhumme, ajatellen, että siitä ei ollut mitään hyötyä, että he tekivät kaikkensa saadakseen ne 50 000 allekirjoitusta päästäkseen tämän salin käsittelyyn. Toivon todella, että me, salin vasen laita, keskilaita ja oikea laita, yhdessä nyt antaisimme heille viestin — niin kuin edustaja Niikko minun mielestäni antoi sen viestin — että he ovat ihmisiä, me näemme heidät ihmisinä, me haluamme löytää heidän varalleen ratkai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

suja ja jos heidän oma kotimaansa ei ota heitä syystä tai toisesta vastaan, me yritämme löytää heille, heidän lapsilleen ja heidän suomalaisille puolisoilleen mahdollisesti jonkun tällaisen ratkaisun edes hetkellisesti, jotta me voitaisiin varmistaa heille lupa elää.

Olen varma, että se viesti maailmalle on nyt lähtenyt, että tänne Suomeen ei oikeasti kannata tulla hakemaan turvapaikkaa, että tämä ei ole mikään lintukoto tai semmoinen paikka, mikä on aivan ihana turvapaikanhakijoille. Ja jos olisi EU-lainsäädäntö, jolla pysyisi hakemaan enemmän kuin yhdessä maassa turvapaikkaa, nämä ihmiset todennäköisesti olisivat jo jättäneet Suomen ja yrittäneet hakea turvapaikkaa jostakin muualta, mutta kun se on alun perin haettu Suomesta, heidät väkisin tuodaan kuitenkin Suomeen joka tapauksessa takaisin. Ja heistä moni on tullut tänne maahan sen takia, että silloinen pääministeri 2015 sanoi: ”tervetuloa Suomeen, tulkaa tänne, tulkaa tänne”. [Mika Niikko: Juuri näin, keskustan vika!] Tämä on se kutsu, joka on saanut monet heistä tulemaan, mutta nyt olemme kaikki sanoneet, että täällä ei ole kiva olla, ja he ovat nyt viestineet tuonne, mistä ovat tulleet, että täällä ei ole kiva olla. Muutama ihminen on enää jäljellä. Autetaan heidät jättämään. Me ollaan heidät tänne kutsuttu, ja nyt se olisi oikeudenmukaista.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Vielä edustaja Hopsu.

19.38 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Oikeastaan halusin kysyä erityisesti edustaja Kalevalta, voiko sitten tällainen kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut kuitenkin teidän mielestänne hakea työperäistä lupaa, jos on täällä työllistynyt, ja jäädä sillä perusteella maahan. Tai jos hän on mennyt täällä naimisiin, saanut lapsen, voiko hän sitten tämän perhesiteen perusteella hakea lupaa ja jäädä maahan? No, lupa hakea näitä lupia toki on, mutta valitettavasti tämä meidän tilanne ja prosessi on sellainen, että tämän ensimmäisen käsittelyn perusteella on tullut kielteisiä päätöksiä ja valitusten jälkeenkin kielteisiä päätöksiä näihin aivan relevantteihin oikeisiin syihin, jotka ovat kaikkien meidän oikeustajun mukaan — tässä on useampi käyttänyt puheenvuoron — niitä perusteita, joilla tänne saa jäädä. Haluaisitteko tätä tilannetta korjata vai oletteko sitä mieltä, että oikeasti palautus, joka on usein mahdollon, olisi se askel ja sitten pitäisi uudestaan yrittää yhdistää perhe tai palata siihen menetettyyn työpaikkaan? Tästä ovat meille useat työnantajatkin antaneet palautetta, että he ovat investoineet, alun perin kouluttaneet työntekijöitä ja sitten me lähetämme heitä pois.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja vielä edustaja Kaleva.

19.40 Atte Kaleva kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Vastaan tässä edustaja Hopsulle, kun hän minulle sen kysymyksen osoitti. On tietysti, niin kuin sanoin äsken, juuri niin, että meidän pitäisi rekrytoida enemmän nimenomaan työperäistä maahanmuuttoa. Meidän pitäisi oikein rekrytoida sieltä lähtöalueelta työntekijöitä tänne. Se ei jostain syystä meillä ole onnistunut. Onhan päivän selvää, että on hölmöä lähteä sinne rekrytoimaan, jos meillä on täällä työssä jo joku henkilö, joka voisi jatkaa sitä työntekoa ja säilyttää sen työpaikan. Tällaisia esimerkkejä, kun täällä nyt on lueteltu useita — onhan näitä olemassa: esimerkiksi niitä, että joku on tullut kausityöntekijänä tänne ja haluaisi työllistyä metallimieheksi, joka on hänen oikea ammattinsa, ei ole saanut ottaa sitä paikkaa vastaan. Tämä meidän järjestelmämme on hyvin byrokraattinen kokonaisuutena maahanmuuttoa katsottuna. Ja tässä on kyllä paljon korjattavaa. Kyllähän on niin, että jos me halutaan ulkomailta työvoimaa,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

niin olisihan järkevämpi rekrytoida sitä, joka täällä maassa jo on. Tästä minä olen ihan täysin samaa mieltä.

Sitten herää kysymys, miksi tämä henkilö on ylipäätään tullut hakemaan humanitaarista suojelua ja useita kertoja toistanut tämän prosessin, jos ne edellytykset eivät täyty. Miksi hän ei ole silloin alun perin voinut tulla työperäisesti maahanmuuttoon? No, varmasti sen takia, että tällaista väylää ei ole ollut hänelle tarjolla sieltä tulla. Tässä voitaisiin katsoa esimerkiksi Kanadaa taikka Australiaa, meidän verrokkimaitamme, joissa on juuri tällaisia pisteytysjärjestelmiä, joiden kautta henkilö, joka luultavasti työllistyy siinä maassa, saa sen työoikeuden ja oleskeluoikeuden. Meillä se on erittäin byrokraattista. Meillä täytyy täyttää valtavasti papereita, että saadaan vaikka Etelä-Intiasta joku it-osaaja ohjelmointiyhtiöön. Tässä ei ole mitään järkeä. Tämä on ihan täysin selvää.

Mutta tässä pitää erottaa humanitaarinen maahanmuutto työperäisestä maahanmuutosta. Ne voivat mennä osittain limittäin. Osittain ne valitettavasti eivät mene limittäin. Eli jos ihminen ei saa humanitaarisen suojelun perusteella oleskeluoikeutta, niin avataanko me sitten seuraava väylä, että hän voi yrittää saada töitä ja muuta? Ehkä siinä olisi järkeä. Sitä täytyy pohtia. Mutta vain se, että hän ei ole saanut sitä prosessia läpi humanitaarisen suojelun perusteella, hänellä ei ole oikeutta saada turvapaikkaa ja hän täällä piilottelee viranomaisilta sen tietyn aikajakson, ei voi tehdä sitä oikeutta, että hän saa sen oleskeluoikeuden. Siinä se pohja putoaa pois tältä meidän turvapaikkajärjestelmältämme. [Hussein al-Taee pyytää vastauspuheenvuoroa]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Jos vastaatte kymmenessä sekunnissa, niin perutteko toisen puheenvuoronne? — Saatte peräti minuutin, olkaa hyvä.

19.42 Hussein al-Taee sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan lyhyesti, koska nostitte tärkeän asian esiin, joka on: millä perusteella ihminen on tullut maahan. Me olemme jo osoittaneet, että siellä on ihmisiä, jotka ovat käsittelyn perusteella joutuneet sellaiseen limboon, että eivät ole saaneet oikeutta — oikeusvaltio ei silloin ollut valmis lakimiesten, tulkkien ja sitten viranomaisten näkökulmasta käsittelemään 30 000:ta ihmistä. On tapahtunut tällaisia oikeusasioita. Mutta sitten siellä on ollut taustalla myös jonkin verran sellaisia ihmisiä sen silloisen Suomen lainsäädännön mukaisesti — sen silloisen Suomen lainsäädännön mukaisesti — jossa humanitäärisen mahdollisuus tulla maahan, jäädä maahan, on ollut olemassa silloin, ennen kuin asiaa heikennettiin 2017, jotka ovat tulleet sillä verukkeella ja sillä kutsulla, eli he ovat tulleet humanitäärisistä syistä. Ja koska se poistettiin, he ovat hakeneet turvapaikkaa, mutta kun se ei ole ollut olemassa, he ovat joutuneet hakemaan työpaikkaa ja työperäistä maahanmuuttoa sen vuoksi. Eli siellä on osa ihmisistä todella sellaisia, jotka ovat tulleet sen silloisen suomalaisen lainsäädännön mukaisesti, ja heiltä on evätty tämä mahdollisuus jäädä sen takia, koska laki muuttui hyvin nopeasti heidän ollessa maassa ja Migrin käsitellessä näitä tuhansia hakemuksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt vielä edustaja Niikko.

19.43 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Vuonna 2015 olin hallinto- ja turvallisuusjaoston puheenjohtaja tuolla valtiovarainvaliokunnan budjettijaostossa, ja me käsiteltiin näitä kysymyksiä silloin, koska me haluttiin joulurahoina, eduskunnan rahoina, rahoituksia tiedottamiseen näille turvapaikanhakijoille. Itse halusin nostaa tämän rahan, että he saavat oi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

kean tiedon siitä, millainen prosessi Suomessa on — että tänne ei niin vain pääse — koska mielestäni ei ollut oikein se, että pääministeri Sipilä mainosti, että tänne pääsee humanitäärisistä syistä suhteellisen helposti. Hänhän lupasi — muistatte vielä? — oman kotitalonsakin vielä antaa näille turvapaikanhakijoille, mikä ei tosin toteutunut, ja monet meistä, jotka täällä istumme, tiedämme, mistä syystä hän perui sen. Tapahtui ikäviä asioita hänen omassa kotikylässään.

Mutta joka tapauksessa monet ihmiset, jotka tulivat silloin 2015 läpi Euroopan, tulivat eri syistä. Elikkä joillakin oli humanitäärisen suojelun tarve, se on totta, mutta monella oli myös parempi elämänlaatu mielessä, elikkä päästä rakentamaan elämää perheille, itselle ja sukulaisille ja päästä Eurooppaan, sen takia tultiin Suomeen saakka. Nyttien kun turvapaikkajärjestelmässä pyritään löytämään ne oikeat syyt, niin se on äärimmäisen hankalaa. Sitä ei pysty todentamaan vedenpitävästi välttämättä kovinkaan monen kohdalla. Alkujaan kun näitä turvapaikkahaastatteluja tehtiin, se oli muistaakseni kolmen tunnin prosessi, koko prosessi, minkä aikana tehtiin päätös ”kyllä” vai ”ei”. Sehän oli ihan onneton se tapa, miten käsiteltiin — kun ei ollut henkilökuntaa eikä ollut edes osaamista siihen — ja ymmärrän sen, että ei tullut asianmukaista käsittelyä kaikille.

Sen verran täytyy antaa siimaa vasemmalle puolelle tässä kysymyksessä, kun puhutaan ihmisoikeuksista, niin olen samaa mieltä siitä — kuten itse olen lukenut useista kertomuksista, näitä oikeusasiakirjoja olen lukenut — että jos on todettu, että henkilö on ollut vainottu, hän ollut vankilassa, hän on saanut jopa kuolemantuomion, ja sitten on perheen kanssa tullut, koko perhe päässyt Suomeen asti, niin jos kaikki muut saavat oleskeluluvan tai turvapaikan ja kansalaisuuden paitsi yksi henkilö sen takia, kun häneltä puuttuvat asiakirjat, ja vaikka on todettu oikeuden papereissa, että kyllä hän on perheen isä ja hän on tätä samaa porukkaa, siis on todettu, että hän on se, mutta hän ei saa edes oleskelulupaa perhesyiden perusteella, koska hänellä ei ole matkustusasiakirjaa, jota hän ei voi hakea, koska hänellä ei ole muukalaispassia, niin onhan totta, että tämä järjestelmä on silloin heikko. Näihin asioihin meidän kansanedustajien, totta kai, pitää puuttua, että saa sen oikeudenmukaisen käsittelyn ja mahdollisuuden osoittaa identiteettinsä ja ne tosiseikat, ja sen vuoksi en minä ainakaan ole semmoinen edustaja, joka heitän kaikki samaa mukiin ja sanon, että kaikki ovat jollakin tavalla väärin perustein pyrkineet maahan. Kyllä siellä on aidosti vainottuja ihmisiä etnisyyden perusteella ja monen muun syyn perusteella, [Puhemies koputtaa] ja sen takia meidän täytyy asiaa jollakin tavalla saada oikaistua, mutta valitettavasti, kuten täällä nyt kuultiin, nämä kansalaisaloitteet eivät tahdo menestyä tässä talossa, joten näitä asioita täytyy jollakin muulla tavalla tasapainottaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja al-Taee.

19.47 Hussein al-Taee sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Niikolla on jälleen hyviä pointteja. Eli tämä lupa-asiakirja-asia on asia, joka on ymmärtääkseni nyt lausuntokierroksella. Eli ulkomaalaislakia heikennettiin silloin tämän suhteen, muistaakseni 34 §, tämä matkustusasiakirjaan liittyvä pykälä, jossa matkustusasiakirjaa pidettiin ainoana virallisena todisteena siitä, kuka henkilö on. Hänellä saattoi olla kymmenen muuta asiakirjaa, vaikkapa syntymätodistus, mutta sitä ei pidetty asiakirjana, vaan häneltä nimenomaan vaadittiin passia. Ja koska hänen perheensä oli jo saanut vainon perusteella oleskeluluvan, niin hänen olisi ollut täysin epäjohdonmukaista mennä sen maan lähetystyöhön, jossa häntä on vainottu, ja sanoa, että ”hei, saanko minä teidän maan passin ja asiakirjan”, tai mennä sen maan ra-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

jojen sisäpuolelle vaatien tätä asiakirjaa. Sehän olisi ollut aivan hullua. Sen vuoksi moni on jäänyt ilman asiakirjoja. Nyt tämä on lausuntokierroksella, että tämmöisille ihmisille pyritään mahdollistamaan edes lyhytaikaisesti asiakirja, jotta heidät voitaisiin laillistaa tämän perusteella.

Ja sitten lopuksi: Kyllä suurin osa näistä ihmisistä, jotka ovat tulleet paremman elämän toivossa, on varmasti palannut, koska kukaan hullu ei jäisi Suomeen seitsemäksi tai kahdeksaksi vuodeksi maan alle kärvistellen edes ilman kuuttakymppiä, viittäkymppiä, neljääkymppiä taskussaan — muutama euron hilunen, ei tiedä, mitä huomenna syö. Kahdeksaksi vuodeksi! Jos hän olisi tullut paremman elämän toivossa, häntä varmasti odottaa tätä heikkoa elämää parempi elämä siellä omassa kotimaassaan, ja sen takia moni heistä on IOM:n eli tämän YK:n järjestelmän kautta jo palannut, ja nyt jäljellä ovat vain sellaiset, jotka kokevat todella suurta vääryyttä tämän meidän järjestelmän takia.

Migrin puolesta pitää sanoa se, että he ovat nyt parantaneet juoksua jonkin verran, mikä on todella positiivista, mutta on edelleen parantamisen varaa. Siellä esimerkiksi kansalaisuusasioissa on palvelulupaus vuosi, nyt menee jo 28 kuukautta, oleskelulupa-asioissa menevät kaikkien muiden oleskeluluvat ja asiat näiden ihmisten edelle ja niin edelleen. He ovat yrittäneet nyt jonkin verran parantaa juoksua, mutta edelleen sinne sisäministeriön ja Migrin suuntaan täytyy lähettää terveisiä, että parantamisen varaa on. Toivon, että kun siellä on nyt tämä uusi johtaja, niin hän ottaisi näistä asioista niskalenkin ja hoitaisi loppuun.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.